

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Autor práce: Monika Štemberková
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Rovněž děkuji svojí rodině a přátelům za jejich podporu.

Abstrakt

ŠTEMBERKOVÁ, M., *Základní zásady trestního řízení : bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 50 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: trestní řízení, přípravné řízení trestní, orgány činné v trestním řízení, zásady trestního řízení.

Tato bakalářská práce popisuje a zároveň vysvětluje základní zásady trestního řízení, které jsou uplatňované ve fázi přípravného řízení trestního. První kapitole vyplňuje pojem „Trestní řízení“, neboť bez jeho vysvětlení by nebyla pochopena podstata a používání jednotlivých zásad trestního řízení. Ve druhé kapitole je charakterizován pojem, vývoj a význam základních zásad trestního řízení a také je vyjádřena podstata a význam každé zásady zvlášť. Základní zásady trestního řízení jsou velmi významným interpretačním korektivem při aplikaci trestního řádu. Závěr práce porovnává vývoj zásad trestního řízení a uvádí jejich praktický význam v průběhu přípravného trestního řízení pro orgány činné v trestním řízení.

Abstract

ŠTEMBERKOVÁ, M., *Fundamentals Principles of Criminal Procedur* : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2012, 50 p. Supervisor : JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: criminal proceedings, official, principle, principle of legality, the principle of the search, the principle of speed.

The thesis describes and also explains the basic principles of a criminal proceeding, which are applied during the phase of a preparatory criminal proceeding. The first chapter is devoted to A Criminal Proceeding in order to learn the core and usage of individual rules of criminal proceedings. The second chapter contains the characteristic of the expression as well as the development and the importance of the basic principles of a criminal proceeding. Additionally, the essence and the purpose of each principle are explained separately. The basic principles of a criminal proceeding are significant interpretative correctives in application of the criminal procedure code. At the end of the thesis, the development of the principles of a criminal proceeding will be compared on the basis of the knowledge about the influence of the individual principles on criminal proceedings. Then, their practical importance during a preparatory criminal proceeding for bodies acting in a criminal proceeding will be determined; especially with the emphasis on operations of PCR.

OBSAH

Úvod	8
1. Cíl a metodika bakalářské práce	9
2. Pojem trestní řízení	11
3. Základní zásady trestního řízení	15
3.1 Vývoj základních zásad trestního řízení	15
3.2 Pojem základních zásad trestního řízení	19
3.3 Význam a funkce základních zásad trestního řízení	19
4. ZÁSADY Z POHLEDU PŘÍPRAVNÉHO TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	23
4.1 Zásada řádného zákonného procesu	23
4.2 Zásada oficiality	25
4.3 Zásada legality	26
4.4 Zásada vyhledávací	28
4.5 Zásada zjištění skutkového stavu	29
4.6 Zásada rychlosti	31
4.7 Zásada presumpce neviny	35
4.8 Zásada zajištění práva na obhajobu	36
Nutná obhajoba	38
4.9 Porovnání trestněprávní úpravy základních zásad vyplývajících z trestního řádu s mezinárodní úpravou	39
5. Shrnutí	41
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	45

Použité zkratky	50
-----------------------	----

Úvod

„O tom, kdo rychle odsuzuje, skoro by se mohlo říci, že rád odsuzuje, a kdo příliš trestá, že trestá nespravedlivě“.

Seneca Lucius Annaeus

Jak již vyplývá z názvu, bakalářská práce se bude zabývat problematikou, která ovládá celé trestní řízení. Jsou jím základní zásady trestního řízení. Ty představují právní idejemi, na kterých je trestní řízení založeno. Jsou obsaženy v konkrétních předepsaných procesních postupech a dále slouží při aplikaci a interpretaci procesních norem.

Vzhledem k obsáhlosti tématu budou zdůrazněny zejména základní zásady trestního řízení v průběhu přípravného řízení trestního, které jsou zásadní pro orgány činné v trestním řízení. Toto téma bylo zvoleno z důvodu, že je poměrně aktuální, a to v každé době. Každý den, při pohledu na televizní zpravodajství, zde zaznívají pojmy jako trestní řízení, orgány činné v trestním řízení, řádný zákonný proces, legalita procesu, legalita trestního procesu a mnohé další. Přitom mnoho lidí v podstatě neví, co tyto pojmy ve své podstatě znamenají, neumí si je dát do přímé souvislosti. Téma práce je vybráno, aby tyto pojmy byly přiblíženy zejména laické veřejnosti a také pro poskytnutí uceleného obecného náhledu na uvedenou problematiku.

1. Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je vysvětlit a definovat široké laické veřejnosti základní zásady trestního řízení, objasnit jejich podstatu a význam, přiblížit jejich vývoj a samozřejmě a v neposlední řadě také nastínit fungování trestního řízení. Tato práce si rovněž klade za cíl vymezit problémy, se kterými se musí policejní orgán při aplikaci právní normy vypořádat. Pochopitelně je dalším cílem práce předestřít uvedenou tematiku osobám bez specializace této činnosti, práce má pomoci čtenáři přiblížit zásady trestního řízení z pohledu přípravného trestního řízení. Je všeobecně známé, že tyto zásady jsou hlavním pilířem, na kterém spočívá trestní právo procesní, že jsou na nich vybudované veškeré právní instituty a stadia trestního řízení, ale co učebnice neuvádějí, je skutečnost, jak se s těmito zásadami musí vypořádat policejní orgán při provádění úkonů v trestním řízení. I tuto problematiku se zde snažím předestřít. Bakalářskou práci obohacuji vlastními zkušenostmi z praxe.

Do dílčích cílů této bakalářské práce je možné dále zahrnout vysvětlení jednotlivých zásad z pohledu přípravného trestního řízení. Jedná se o tyto zásady: zásada řádného zákonného procesu, zásada oficiality, zásada legality, zásada vyhledávací, zásada zjištěného skutkového stavu, zásada rychlosti, zásada presumpce nevinny, a dále pak zásada zajištění práva na obhajobu.

K dosažení zmiňovaných cílů je při psaní této bakalářské práce použita jako výchozí metoda analýza použité literatury a dat, kdy následná analýza získaných informací bude součástí řešené problematiky v každé kapitole. Vzhledem ke zvolenému tématu budou tedy v práci použity především metody: sběr dat, analýza dat, syntéza výsledků, dedukce, deskripce a komparace.

Z metodického hlediska je tato práce rozdělena, bez ohledu na úvod a závěr, do pěti kapitol, aby co nejpřehledněji umožňovala co možná nejlehčí orientaci.

Druhá kapitola přibližuje problematiku trestního řízení, protože bez vymezení tohoto pojmu by nebylo možné porozumět podstatě a používání jednotlivých zásad trestního řízení.

Třetí kapitola je věnována základním zásadám trestního řízení, ve které je na zásady pohlíženo z obecného pohledu. Tato kapitola je rozdělena na tři části. První část je stručně věnována vývoji již od dob feudalismu, poté se autor více věnuje vývoji od platnosti trestního pořádku z roku 1961, který je pro současný trestní řád základem. Uvedená část je ukončena přehledem posledních významných novelizací, hrající

podstatnou roli v zásadách trestního řízení. Druhá část této kapitoly se věnuje vymezení pojmu základních zásad trestního řízení jako celku, bez ohledu na jednotlivé zásady a následná třetí část přibližuje obecný význam a funkci základních zásad trestního řízení.

Ve čtvrté kapitole jsou popsány jednotlivé Základní zásady trestního řízení, které jsou uplatňované ve fázi přípravného řízení pro orgány činné v trestním řízení a hlavně s přihlédnutím k úkonům orgánů PČR. Každá tato zásada je pojata samostatně kvůli tomu, aby byl zdůrazněný její přínos pro trestní řízení. Dále je zde vyjádřena podstata a význam každé zásady, jejich zakotvení v ustanoveních trestního řádu a také spjatost s jinými zásadami a ustanoveními zakotvenými v mezinárodních normách.

Pátá kapitola bude obecné shrnutí zásad trestního řízení, kde bude zohledněna i otázka z pohledu policejního orgánu.

Závěrem jsou zhodnoceny základní zásady trestního řízení z pohledu jejich použití a významu v různých stádiích přípravného řízení, tak aby si každý čtenář této bakalářské práce vytvořil ucelenou představu o fungování trestního řízení a celého harmonického systému, který tyto zásady tvoří. Dále je v závěru poukazováno na pozitivní i negativní dopady při využívání jednotlivých zásad trestního řízení z pohledu policejního orgánu s upozorněním na nedostatky platné právní úpravy, což je doplněno návrhy, jak je možné danou problematiku upravit.

2. Pojem trestní řízení

Trestní řízení definuje zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „TR“) v § 12 odst. 10 jako řízení podle tohoto zákona, tzn., že jde o veškeré řízení podle trestního řádu. Rozumí se jím „zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů podílejících se na tomto postupu, jehož cílem je zjištění trestného činu a jeho pachatele, vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině, trestu a nápravném opatření, případně o nároku poškozeného na náhradu škody, jakož i výkon těchto rozhodnutí“.¹

Laicky řečeno si trestní řízení lze vysvětlit, jako zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení, jejichž úkolem je zjistit, zda skutek, který byl odhalen (oznámen), je trestným činem, odhalit pachatele, postavit ho před nezávislý soud a dle zákona ho potrestat.

Orgány činnými v trestním řízení přitom po novele č. 265 z roku 2001 rozumíme soud, státní zástupce a zejména policejní orgán, jež stojí na počátku celého trestního řízení. Dalším subjektem trestního řízení pak rozumíme osobu, proti které se řízení vede (podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený), obhájce, poškozený, zúčastněná osoba, zástupce zájmového sdružení občanů, zákonný zástupce obviněného, svědek, znalec, osoby s tzv. Samostatnými obhajovacími právy a v řízení proti mladistvému orgán pověřený péčí o mládež, v současné době orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Dále jsou zde pomocné osoby mezi, které patří zapisovatel, vyšší soudní úředník, probační úředník, asistent soudce Nejvyššího soudu, tlumočnick.

Soud v přípravném řízení rozhoduje o některých prostředcích k zajištění osob a věcí (např. rozhodování o vazbě, domovní prohlídce) a rozhoduje o opravných prostředcích proti některým rozhodnutím policejního orgánu a státního zástupce. Těžiště jeho činnosti je po podání obžaloby, kdy rozhoduje o vině, trestu a ochranných opatřeních. V rozhodovací činnosti soudu v trestním řízení se rozlišuje, zda rozhoduje soudce (v přípravném řízení), předseda senátu (o procesních záležitostech), senát (ve věci samé a o některých procesních záležitostech) či samosoudce (v řízení o méně závažných trestných činech).

¹ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 6, ISBN 978-80-7179-572-8.

Státní zástupce v přípravném řízení vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti, rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutím policejního orgánu, na konci přípravného řízení podává obžalobu či rozhoduje o postoupení věci, zastavení trestního stíhání, přerušení trestního stíhání, podmíněném zastavení trestního stíhání, schválení narovnání či podmíněném odložení návrhu na potrestání.²

Policejní orgán, tento pojem je dále konkretizován v “závazném pokynu policejního prezidenta”³ jako útvar Policie České republiky (dále jen policie) nebo jeho nižší organizační článek, který plní úkoly v trestním řízení. Z tohoto ustanovení tedy nelze vyvozovat, že je tím míněn policista jako jednotlivec, jak se někteří mylně domnívají, ale příslušný policejní útvar, jako celek. Trestní řád vykládá, že se policejními orgány rozumí útvary Policie České republiky a v řízení o trestných činech policistů a zaměstnanců zařazených v Policii České republiky má postavení policejního orgánu příslušníci Generální inspekce bezpečnostních sborů. Ostatním vyjmenovaným orgánům přiznává pouze postavení policejního orgánu s omezenou věcnou působností.⁴ Policie České republiky je přitom zřízena zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii ČR,⁵ jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který je tvořen policejním prezidentem, útvary s celorepublikovou působností, krajskými ředitelstvími a útvary zřízenými těmito krajskými ředitelstvími.

Cílem trestního řízení je zjistit, zda byl ve skutečnosti spáchán trestný čin, zjistit pachatele tohoto trestného činu a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, pravomocné rozhodnutí vykonat či jeho výkon zařídít. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití.

Jednotlivé časové úseky, v nichž příslušné orgány činné v trestním řízení, popř. další subjekty plní postupně své úkoly (povinnosti) a vykonávají svá práva, s cílem dosáhnout účelu trestního řízení, nazýváme stadia trestního řízení⁶.

² Wikipedie: otevřená encyklopedie. *Orgány činné v trestním řízení* [online]. 2011 [cit. 2011-11-12]. Dostupný z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Org%C3%A1ny_%C4%8Dinn%C3%A9_v_trestn%C3%ADm_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD>.

³ Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení, aktualizovaný Závazným pokynem Policejního prezidenta č. 150/2009, Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 130/2007.

⁴ Zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. Ust. § 12.

⁵ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 514, ISBN 978-80-7179-572-8.

Průběh trestního řízení od zjištění podnětu o spáchání trestného činu až po realizaci rozsudku soudu (např. výkon trestu) probíhá v jednotlivých stádiích trestního řízení. Přestože se v ustanovení § 12 odst. 10 TŘ zákonodárce zmiňuje o podrobném členění trestního řízení, pro tuto práci postačuje základní dělení na: přípravné řízení (§12 odst.10, § 157 - § 179f TŘ.), předběžné projednání obžaloby (§ 185 - §195 TŘ), hlavní líčení (§ 196 - § 231 TŘ), opravné (odvolací) řízení (§ 245 - § 265 TŘ), vykonávací řízení (§ 315 -§ 365 TŘ).⁷ Důležitým stadiem pro tuto práci je přípravné řízení, neboť práce je zaměřena z pohledu policejního orgánu. Přesto se domnívám, že je vhodné krátce uvést výše uvedené stadia.

• **Přípravné řízení** - přípravné řízení je součástí trestního řízení a jeho právní reglementace je obsažena v § 12 odst. 10 TŘ, toto řízení je neveřejné a je obligatorní. Přípravným řízením rozumíme úsek trestního řízení, který začíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, které tomuto záznamu bezprostředně předcházejí, nebo zahájením trestního stíhání, pokud nebyly předcházející dva úkony provedeny do podání obžaloby, posoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.

• **Předběžné projednání obžaloby** – je fakultativní, neveřejné řízení. Ustanovení § 185 odst. 1 tr. ř. dává předsedovi senátu k posouzení, zda obžalobu podanou u soudu, vzhledem k jejímu obsahu, jakožto i obsahu spisu nebude nutno předběžně projednat. V případě, že je dán některý z důvodů předběžného projednání, nařídí je. V tomto stádiu se neprovádí procesní dokazování zaměřené na meritorní otázky.⁸

• **Hlavní líčení** – těžiště důkazu, je nejdůležitějším stadiem, je povinné, hlavní líčení koná soud zásadně veřejně.⁹ Jde tedy o fázi trestního řízení, kdy je věc veřejně projednávána před soudem. Hlavní líčení začíná přečtením obžaloby, poté soud provádí potřebné důkazy (např. vyslýchá svědky, čte listiny). Obvykle je ukončeno vynesemím rozsudku – buď rozsudku odsuzujícího (obžalovaný je vinen) nebo zprošťujícího (obžalovaný se zprošťuje obžaloby). Obžalovaný může být (a v některých případech

7 Autorské kolektivy VPŠ a SPŠ MV v Praze. *Právo*. Brno: Ministerstvo vnitra odpobr vzdělávání a správy policejního školství, 2009. s. 22.

8 MÚSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 524, ISBN 978-80-7179-572-8.

musí) při hlavním líčení zastoupen obhájcem. Stranu obžaloby přitom zastupuje státní zástupce. Pokud není možné ukončit hlavní líčení v jediný den, je možné je odročit. Toto stadium trestního řízení odpovídá výrazu jednání používanému v občanskoprávním řízení.¹⁰ Důkaz, který není proveden v hlavním líčení není důkaz.

• **Řízení o opravných prostředcích** – nepovinné stadium trestního řízení, jeho cílem je na základě řádných opravných prostředků (odvolání, stížnost) nebo na základě mimořádných opravných prostředků (dovolání, stížnost pro porušení zákona, obnova řízení) přezkoumat předcházející řízení i rozhodnutí orgánu prvního stupně, aby byly nejrychleji napravené jeho právní nebo skutkové vady, nebo vady zjištěné v procesních postupech. Rozdělení opravných prostředků na řádné a mimořádné má nemalý význam, neboť řádné opravné prostředky směřují proti rozhodnutí nepravomocnému a pouze v mimořádných případech proti rozhodnutí pravomocnému. Mimořádné opravné prostředky musejí být užity až po využití opravných prostředků řádných.¹¹

• **Vykonávací řízení** – je nepovinným stadiem trestního řízení, jedná se o fázi, kdy odsouzený vykonává uložený trest. Po jeho vykonání trestní řízení končí.¹² Týká se pouze pravomocných rozhodnutí, které obsahují vykonatelný výrok. Jeho cílem je ověřit důležité skutečnosti obsahu rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení a zajistit účinnost a neodvratnost uložených trestů nebo ochranných opatření.

9 Zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, ust. § 199 odst. 1.

10 Trestní řízení: Trestní právo pro laiky. *Hlavní líčení* [online]. 2006 [cit. 2011-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/pravnictina-pro-novinare/hlavni-liceni>>.

11 Iuridictum encyklopedie o právu. *Opravný prostředek* [online]. 2011 [cit. 2011-12-21]. Dostupný z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Opravn%C3%BD_prost%C5%99edek>.

12 Iuridictum encyklopedie o právu: *Trestní řízení* [online]. 2011 [cit. 2011-12-22]. Dostupný z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trestn%C3%AD_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD>.

3. Základní zásady trestního řízení

Základní zásady trestního řízení jsou nejdůležitější postuláty, na kterých je založena organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Jejich znalost má význam pro výklad trestního řádu a jeho správnou aplikaci.¹³

3.1 Vývoj základních zásad trestního řízení

V historickém vývoji nejsou zásady trestního řízení zcela stabilní, prošly určitými změnami. Čím hlouběji do historie nahlížíme, tím méně ostré se nám jeví obrysy některých zásad trestního řízení. Hlavním důvodem je to, že již nemáme dostatek pramenů pro jejich poznání, a dále byly tehdejší formy trestního procesu velmi variabilní. Podléhaly mnoha nahodilostem, místním zvyklostem i libovůli vládnoucích jedinců. Zásada oficiality se po celý středovek velmi obtížně prosazovala, přičemž středověké soudní řízení bylo zpravidla veřejné a ústní.

Těžkopádné prosazení zásady oficiality spočívalo v tom, že státní moc byla zpočátku velmi slabá, roztržštěná a nedokázala sjednotit dílčí zájmy. Trestné činy byly dokonce stíhány jen na základě soukromé žaloby. Obstarání a předložení usvědčujících důkazů stálo na žalobci a dokonce i zajištění a předvedení obžalovaného. Teprve později přebírá tyto úkoly stát. Bohužel, ale jen pouze u těch závažnějších deliktů. Největším problémem této doby bylo dokazování dopátrat se pravdy; proto tortura, formální hodnocení důkazů a iracionální postupy (jedná se o boží soudy, přísahy) byly nezbytnou součástí trestního procesu.

V 16. a 17. století se na evropském kontinentu objevu inkviziční trestní řízení. Zásady tohoto řízení jsou zásadně odlišné od předchozího uvedeného období. Moc absolutistického panovníka umožnila prosadit bezvýhradně princip oficiality, což znamenalo, že státní orgány již z vlastní iniciativy vyhledávaly a objasňovaly trestné činy, a to jak ve stadiu, kdy byl pachatel neznámý, tak ve stadiu, kdy již padlo podezření na konkrétní osobu. Celý inkviziční proces byl již v rukou soudce, který byl současně vyšetřovatelem, žalobcem i soudcem. Dokazování bylo ovládáno zásadou materiální pravdy a současně platil princip formálního hodnocení důkazů. Největší váhu

¹³ Prof. JUDr. Jelínek J., CSc., a kolektiv, Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 26. vydání, Praha: Linde, 2008. s. 376, ISBN 978-80-7201-731-7.

mělo doznání obviněného, který neměl téměř žádná práva. Trestní řízení bylo ovládáno principy tajnosti, písemnosti, zprostředkovanosti.

Na právní úpravu evropského a severoamerického trestního řízení měly zásadní vliv myšlenky osvícenství a liberalismu, které stavily na první místo lidské hodnoty, individuální práva a svobody i dělbu moci. To se promítlo v 19. století do trestní justice, do které se také promítly nové základní zásady, které byly zcela protikladné oproti předchozímu inkvizičnímu řízení. Pro stabilitu těchto pokrokových zásad trestního řízení bylo důležité to, že byly zařazeny přímo do ústavních předpisů.¹⁴

Co se týče naší oblasti, v Československu v roce 1939 převládala v trestním pořádku rasová diskriminace. Obyvatelé, na které se vztahovaly rasové předpisy a kteří byly úplně zbaveni právní ochrany, nemohli mít obhájce. Rozsudek senátu byl konečný a ihned vykonatelný a trest, který soud mohl uložit, byl pouze trest smrti.

V roce 1950 vstoupil do platnosti trestní řád č. 86/1950 Sb., který zjednodušil trestní řízení a opustil od přílišné formálnosti. Hlavním cílem tohoto zákona bylo především zrychlení celého trestního procesu. Trestní řád ustanovil např. zásadu materiální pravdy, právo na obhajobu, zásadu legality, presumpce nevinny, veřejnosti a ústnosti. První uvedení zásad do trestního pořádku zaznamenalo výraznou změnu v celém systému trestního řízení. Stalo se tak na základě nového zákona o trestním řízení soudním č. 64/1956 Sb., který vychází z potřeby upravit řízení o trestných činech tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé byli spravedlivě potrestáni.

Po přijetí Ústavy v roce 1960 byl přijatý nový trestní řád č. 141/1961 Sb., který se stal účinným 1.1.1962 a který zdokonalil a posílil některé významné zásady. Tímto trestním pořádkem je provázená současná úprava trestního pořádku platná u nás v České republice.

Velmi významné změny nastaly právě na základě listopadových událostí v roce 1989. Tento rok byl naplněn rozsáhlými novelami všech právních odvětví, trestní řád samozřejmě taktéž. Byl kladen větší důraz na ochranu práva a svobod člověka, hlavní význam má pro jejich ochranu přijetí Ústavy ČR.

Některé změny, které byly provedeny po listopadové revoluci v letech 1990-1998 vedly ke stavu, ve kterém soudržnost, jednotnost, filozofická souvislost a dokonce i účelnost nejsou obecnými atributy našeho trestního procesu.

V roce 1990 byl novelou do trestního pořádku zakotven institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného, který je průlomem do zásady legality. Po dobu jeho legislativního vývoje se však nepodařilo odstranit dva nedostatky, tj. náhodný a nepromyšlený výběr trestných činů, u kterých je trestní stíhání možné jen se souhlasem poškozeného a existenci příbuzenského vztahu jako podmínku aplikace tohoto institutu.

¹⁴ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 101-104, ISBN 978-80-7179-572-8.

V roce 1995 vláda projednávala návrh zásad zákona, kterými se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Zaměřoval se hlavně na zásadu „tříkrát a dost“, kde v případě, že pachatel při opětovném spáchání konkrétních trestných činů, je odsouzený na trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti dřívějšího propuštění z výkonu trestu. Tento návrh mohl být velkým přínosem pro české trestní řízení, ale bohužel neprošel.

Novela tr. ř. provedena zákonem č. 265/2001 Sb. tzv. velká novela z roku 2001, účinná od 1. 1. 2002 se pokládá za nejobsáhlejší novelu trestního řádu během jeho čtyřicetileté účinnosti. Přinesla velké množství radikálních změn a také rozšířila okruh trestných činů, u kterých je podmínkou trestního řízení souhlas poškozeného, ale zároveň stanovila omezení aplikace tohoto institutu. Novelizace se vztahovala i na zásadu rychlosti trestního stíhání, a podobně jako v novele z roku 1993 došlo k úpravě přípravného řízení doplněním institutů zkráceného přípravného řízení a navazujícího zjednodušeného řízení před samosoudcem. Zároveň tato novela nanovo definovala a vymezila zásadu materiální pravdy a zásadu vyhledávací v ustanovení § 2 odst. 5 TŘ, a přiznala její prvotní postavení mezi ostatními zásadami trestního řízení a taktéž i nanovo formulovala zásadu přiměřenosti v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ; zrovna tak tato novela zúžila zásadu spolupráce se zájmovými sdruženími tak, aby byla v souladu se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Tato novela trestního řádu neobešla ani zásadu obžalovací, která začala ovlivňovat charakter soudního řízení a hlavně stadium převádění důkazů.

Novela trestního řádu č. 539/2004 Sb.. Touto novelou byla změněna celá hlava dvacátá pátá trestního řádu o právním styku s cizinou včetně zavedení evropského zatýkacího rozkazu. Tato zásadní a rozsáhlá změna vyplynula z nutnosti sladění s legislativou Evropské unie a z naléhavých potřeb praxe, které bylo třeba neodkladně řešit tak, aby Česká republika byla schopná řádně a včas plnit své mezinárodní závazky.

Novela trestního řádu č. 253/2006 Sb. Novela provedená zákonem č. 253/2006 Sb. rozšířila zajišťovací instituty, nově upravila zajištění jiných majetkových hodnot, zajištění nemovitostí a zajištění náhradní hodnoty v návaznosti na úpravu provedenou v trestním zákoně. Tato novela také novým způsobem upravila uznávání a výkon rozhodnutí o zajištění majetku nebo důkazního prostředku mezi členskými státy Evropské unie.

Novela trestního řádu č. 321/2006 Sb.. Novela umožňuje, aby byl v rámci procesu ohledání proveden násilný odběr slin za účelem zkoušky DNA, a opravňuje příslušné orgány, aby překonaly i případný odpor podezřelé nebo obviněné osoby.

Novela trestního řádu č. 170/2007 Sb.. Tímto zákonem se mění některá ustanovení trestního řádu v souvislosti se vstupem České republiky do Schengenského prostoru a se spuštěním Schengenského informačního systému v České republice.

Novela trestního řádu č. 177/2008 Sb.. Upřesňuje podmínky pro povolování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu; zvýrazňuje zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti, tj. použití tohoto druhu operativně pátracího prostředku pouze za podmínek, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztíženo. Stanoví se povinnost následně informovat odposlouchávanou osobu o uskutečněném odposlechu s tím, že se jí umožňuje podat návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu přímo Nejvyšším soudem.

Novela trestního řádu č. 7/2009 Sb. V § 8 odst. 2 se slova „§ 178 trestního zákona“ nahrazují slovy „§ 180 trestního zákoníku“.

Mezi nejdůležitější změny trestního řádu od 1. 1. 2012 patří:

- Snížení četnosti vazebního přezkumu – obvinění budou moci opakovat žádost o přezkum nejdříve po 30 dnech od právní moci předchozího rozhodnutí
- Stížnost státního zástupce proti propuštění z vazby při zprošťujícím rozsudku nemá nově odkladný účinek.
- Právo obviněných na osobní výslech ve vazebním řízení.
- Vzdání se obhájce v některých případech nutné obhajoby.
- Další omezení odůvodňování rozhodnutí a umožní použití videokonference k výslechu.
- Úprava odposlechů včetně rozšíření přípustnosti – na shodnou úroveň jako před novým trestním zákoníkem (odposlechy budou možné u trestných činů s horní hranicí trestní sazby minimálně 8 let, dále u trestných činů korupční povahy a dalších vyjmenovaných), obdobné u použití agenta.
- Změna u příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků.
- Konání Zkráceného přípravné řízení u trestných činů se sazbou odnětí svobody do 5 let.

3.2 Pojem základních zásad trestního řízení

Základní zásady trestního řízení představují soubor principů či pravidel, které se uplatňují při realizaci trestního řízení a jsou stanovené právní normou. Mezi nejdůležitější definici je třeba uvést definici Dagmar Císařové, dle které: „Základními zásadami trestního řízení rozumíme takové právní ideje, kterými toto postavení přiznává zákon. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudovaná organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Zvláště výrazně se v nich projevuje podstata trestního řízení“.¹⁵

Významně definoval zásady trestního řízení i Vladimír Kratochvíl: „Základní zásady trestního práva procesního je možné definovat jako pravidla v trestním pořádku výslovně či mlčky vyjádřené, především ústavně podmíněná východiska tvorby, interpretace a aplikace systému trestněprávně procesních norem“.¹⁶

Další neméně významnou definicí je i definice Jiřího Jelínka: „Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, těžiskové právní ideje, kterými je ovládané trestní řízení. Jsou projevem právně politického a právně filozofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou základem, na který je vybudovaná organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Vyjadřují mínění zákonodárce o nejúčelnější uspořádání trestního procesu“.¹⁷

Z výše uvedených definic je vidět, že všichni uvedení autoři považují základní zásady trestního řízení za významná pravidla a dále se shodují, že základní zásady jsou nejdůležitější zárukou trestního řízení, protože právě ony v něm zaručují dodržování smyslu zákona.

3.3 Význam a funkce základních zásad trestního řízení

Význam základních zásad trestního práva procesního se koncentruje ve funkcích těchto zásad. O významu základních zásad vypovídá rovněž účel té které konkrétní základní zásady. Základní zásady trestního práva procesního musí zaručovat takovou

¹⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2004. s. 56-57, ISBN 80-7201-463-3.

¹⁶ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 105, ISBN 978-80-7179-572-8.

¹⁷ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní: [po novele trestního řádu účinné od 1.1.2004]*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 75, ISBN 80-86432-58-0.

tvorbu trestněprocesních norem, jejich interpretaci, jakož i aplikaci, která směřuje k naplnění smyslu § 1 TŘ.

Základní funkce základních zásad trestního řízení:

- *Zákonodárná funkce*

Zákonodárce se musí při tvorbě práva řídit základními zásadami, na kterých je vybudovaná příslušná norma a musí zkoumat, zda základní zásady trestního řízení vyhovují novým institutům a v případě jejich rozporu uvažovat nad jejich změnou. Zásady jsou významné de lege ferenda pro zákonodárce (funkce zákonodárná). Zásady brání i narušení nezbytné integrity koncepce zákonodárného díla tím, že by mohla být přijata právní úprava z pohledu základních zásad cizorodá, což je zvláště aktuální v dnešní době, pro niž je charakteristická permanentní trestněprávní reforma.

- *Kontrolní funkce*

Používá se v opravném řízení, protože prostřednictvím něho dochází k zjišťování porušování jednotlivých ustanovení trestního řádu jako i základních zásad trestního řízení, je zaměřena na dodržování zákonnosti.

- *Poznávací funkce*

Staví základní zásady trestního řízení do výrazné pozice, protože jejich znalost dává možnost lépe pochopit smysl, podstatu a cíle trestního řízení.

- *Interpretační a aplikační funkce*

Nejvýznamnější funkce, kterou zásady plní, je jimi zajištěna jednotnost interpretace a aplikace. Interpretace jednotlivých zásad musí směřovat k naplnění cíle, který je uvedený v ustanovení § 1 TŘ, a nesmí být v rozporu s Ústavou. De lege lata, po přijetí trestního řádu, slouží základní zásady orgánům činných v trestním řízení (funkce

interpretační a aplikační), neboť se o ně opírají při řešení sporných a výkladových otázek.¹⁸

¹⁸ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 109-110, ISBN 978-80-7179-572-8.

4. ZÁSADY Z POHLEDU PŘÍPRAVNÉHO TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

4.1 Zásada řádného zákonného procesu

Zásada řádného zákonného procesu je považována za jednu z nejdůležitějších zásad trestního řízení. Podstata zásady řádného zákonného procesu je vyjádřena např. v těchto pramenech: trestní řád, Listina základních práv a svobod (dale jen "LZPS"). Trestní řád o této zásadě uvádí, že nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon. LZPS ještě navíc uvádí, že obviněného nebo podezřelého je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně a že zadržená osoba musí být ihned srozuměna s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 24 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce ji musí do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu. Zatčená osoba musí být odevzdána soudu a to do 24 hodin, přičemž zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce.

Dále článek 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/92 Sb.), (dale jen "Úmluva") uvádí případy, kdy může být osoba zbavena svobody, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem jedná se například o: zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem, zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody z důvodu, že se nepodrobila rozhodnutí vydaného soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem; zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěk po jeho spáchání;

Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněným proti němu. Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné. Každý, kdo byl obětí zatčení nebo zadržení v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.

Vyhláška MZV č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (dale jen "Pakt") v čl. 9 ještě doplňuje, že každý, kdo je zatčen nebo

zadržen na základě obvinění z trestného činu, má právo na trestní řízení v přiměřené době nebo na propuštění. Není obecným pravidlem, aby osoby čekající na trestní řízení byly drženy ve vazbě. Propuštění může však být podmíněno zárukami, že se dostaví k trestnímu řízení v jakémkoli jiném stadiu soudního řízení a k vynesení rozsudku.

Shora uvedené zásady jsou vyjádřením zásady „Nullum procesum sine lege“, tedy „není procesu bez zákona“. Jde o záruku, že občané nebudou bezdůvodně trestně stíháni, dále by měla vést k disciplinovanosti orgánů činných v trestním řízení, tak aby prováděly svoji činnost vždy v souladu se zákonem.¹⁹

Z trestně-hmotněprávního hlediska je nutno zmínit související zásady, a to „Nullum crimen sine lege“ a „Nullum poena sine lege“, tedy „není trestného činu bez zákona a není trestu bez zákona“. Tyto jsou např. uvedeny v článku 40 odst. 6 LZPS, dle kterého se trestnost činu posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější. Trestní zákoník (dale jen “TZk”) tyto zásady uvádí v § 2 odst. 1, kde je uvedeno, že trestnost činu se posuzuje podle zákona, který je účinný v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže je to pro pachatele příznivější. Dále je v § 12 odst. 1 TZk uvedeno, že pouze trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.

O zásadě *nullum crimen sine lege* hovoříme ve čtyřech souvislostech, ve čtyřech rovinách. Jde o čtyři atributy, které uvedenou zásadu konkretizují do určitých požadavků určených zákonodárci.

Jde o požadavek:

- *Nullum crimen sine lege scripta*, tj. požadavek zákonné formy pro trestněprávní předpis.
- *Nullum crimen sine lege certa*, tj. požadavek určitosti trestněprávní normy.
- *Nullum crimen sine lege praevia*, tj. zákaz retroaktivity v neprospěch pachatele.

K těmto uvedeným požadavkům se připomíná někdy požadavek, aby trestněprávní předpisy byly aplikovány výhradně nezávislými soudy a také, aby aplikování principů bylo vůči všem občanům stejné.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 24, ISBN 978-80-87212-24-0.

4.2 Zásada oficiality

Tato zásada je uvedena v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ a platí pro všechny orgány činné v trestním řízení a také se vztahuje na celé trestní řízení. O této zásadě hovoří ustanovení § 157/1 TŘ, kde uvádí, že státní zástupce a policejní orgán jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání. § 158/1 TŘ uvádí, že policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění pachatele, je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.

Dle § 164/1 TŘ postupuje policejní orgán při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu (§ 89 odst. 1 TŘ).

Státní zástupce se při podání a zastupování obžaloby řídí zákonem a vnitřním přesvědčením založeným na uvážení všech okolností případu. Z vlastní iniciativy nebo na žádost předsedy senátu opatřuje i další důkazy, které nebyly dosud opatřeny či provedeny (§ 180/2 TŘ).

Tato zásada znamená, že orgány činné v trestním řízení postupují z úřední povinnosti, jestliže zákon nestanovuje něco jiného. V rámci postupu před zahájením trestního stíhání má mimořádný význam, neboť dle ní činní policejní orgán iniciativně kroky k naplnění zásady legality. Smysl této zásady spočívá v tom, aby trestné činy nezůstaly nepotrestány a aby byla dodržena jednotná, zákonem předepsaná pravidla.²⁰

Z této zásady vyplývá nejen právo ale i povinnost orgánů činných v trestním řízení provést určitý procesní úkon jsou-li dány zákonné podmínky pro jeho provedení bez ohledu na stanovisko a postavení dotčených osob. Existují i výjimky ze zásady oficiality, např. opravné řízení se zahajuje pouze podáním opravného prostředku; o nároku na náhradu škody a o zajištění nároku poškozeného rozhodne soud tehdy, podá-li poškozený návrh; o svědečné, znalečném, o odměně obhájce a o náhradě hotových výdajů obhájce se rozhodne jen na návrh, resp. po vyúčtování osoby. Postup

²⁰ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 122, ISBN 978-80-7179-572-8.

ex officio je zde oslaben, v praxi se rozhoduje jen na návrh nebo žádost. Principem oficiality se trestní proces nejvíce odlišuje od občanského soudního řízení.

Zásada oficiality je úzce spjata s požadavkem rychlosti projednávání, plného šetření občanských práv zaručených Ústavou a zákazem přihlížet k obsahu petic zasahujících do činnosti orgánů činných v trestním řízení. Požadavek rychlosti řízení je naplňován prostřednictvím lhůt pro provádění, či trvání procesního úkonu.²¹ Tato zásada úzce souvisí s další zásadou, zásadou legality.

4.3 Zásada legality

Tato zásada je speciálním projevem zásady oficiality, je vyjádřena v § 2 odst. 3 TŘ, kde se uvádí, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. „Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán. Přitom je povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních”²².

Podle § 160/1 TŘ nasvědčují-li prověřováním podle § 158 TŘ zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3 nebo § 159b odst. 1 TŘ. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna aby nemohl být zmařen s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2 TŘ). V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.

Podle § 176 TŘ uvádí, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a

²¹FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008. s. 14, ISBN 978-80-87071-72-4.

jejich přílohy. O podání obžaloby vyrozumí obviněného obhájce a poškozeného, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé, a jeli obviněný advokátem též ministra spravedlnosti a předsedu Komory. Obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání. Mínil-li státní zástupce tento skutek posuzovat jako jiný trestný čin než jak ho posuzoval policejní orgán, upozorní na to před podáním obžaloby obviněného a jeho obhájce a zjistí, zda navrhuje se zřetelem na zamýšlenou změnu vyšetřování doplnit.

Dle § 179c odst. 2 písm. a) TŘ Státní zástupce, kterému byl doručen návrh policejního orgánu podle odstavce 1, nebo který sám provedl zkrácené přípravné řízení, podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud. Předchozí zásada pak ukládá stejnou povinnost policejnímu orgánu.

Smyslem této zásady je prosadit, aby byly stíhány všechny zjištěné trestné činy, jsou-li splněny zákonné předpoklady, a to bez ohledu na subjektivní přání orgánů činných v trestním řízení nebo jiných subjektů, na osobu pachatele nebo jiné okolnosti. Povinnost stíhat je přitom realizována řadou dílčích kroků orgánů přípravného řízení, tj. státního zástupce a policejního orgánu.

Z tradičních principů oficiality a legality, jimiž je ovládán i český trestní proces, vyplývá zásadně povinnost, aby trestní stíhání bylo zahájeno neprodleně po splnění podmínek uvedených v ust. § 160 odst. 1 TŘ. V jistých výjimečných případech by se však tento postup dostal do kolize s jiným úkolem, uloženým orgánům činným v trestním řízení v ustanovení § 1 odst. 1 TŘ, tj. postupovat tak, aby pokud možno všechny trestné činy „byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni“.

Existují i zde výjimky ze zásady legality, jedná se. např. o případy, kdy trestné činy stíhány být nesmí (trestné činy uvedené v § 163, § 163a TŘ); jde-li o osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva (§ 10 TŘ.); je-li trestní stíhání nepřípustné (§ 11 TŘ), je-li trestní stíhání neúčelné atd.

Zásadou, která je protikladnou zásadě legality, je zásada oportunity, která umožňuje státnímu zástupci v konkrétním případě z důvodu neúčelnosti nebo z jiných důvodů nestíhat pachatele, ačkoliv obecné předpoklady pro stíhání zde existují.

²² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění, ust. § 158/2.

4.4 Zásada vyhledávací

„Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí“²³

Je spjata se zásadou oficiality ve stádiu dokazování. Fryšťák ve své publikaci uvádí, že je projevem, resp. důsledkem, zásady oficiality pokud se týká dokazování.²⁴ Uvedená zásada vymezuje povinnost orgánů činných v trestním řízení z vlastní iniciativy provádět, vyhledávat důkazy, aby byl zjištěný skutkový stav věci. Orgány činné v trestním řízení musejí všechny důkazy, které svědčí nebo nesvědčí v prospěch obviněného, vyhledávat a provést sami a nesmí přitom vyčkávat na návrhy procesních stran.

Zásada vyhledávací je dále uvedena např. v ustanovení § 158 odst. 1 a § 164 odst. 1 TŘ, kde je stanoveno, že policejní orgán při vyšetřování postupuje z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu objasněny skutečnosti důležité pro posouzení případu včetně pachatele a následku trestného činu. Dle ustanovení § 157 odst. 2 a § 174 TŘ státní zástupce realizuje tuto zásadu svým oprávněním vykonávat dozor nad přípravním řízením, odůvodňuje podanou obžalobu a uvádí důkazy.

Ustanovení § 92 odst. 2 TŘ právo obviněného podrobně se vyjádřit k obvinění, vylíčit skutečnosti a uvést okolnosti, které obvinění vyvracejí nebo oslabují anebo naopak. Za důkaz pak může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu (§ 89/2 TŘ). Přitom platí, že doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V souladu se zásadou oficiality a zásadou vyhledávací postupují tedy při dokazování orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti tak, že z vlastní iniciativy vyhledávají a provádějí důkazy, které mohou

²³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění, ust. § 2 odst. 5.

²⁴FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008. s. 16, ISBN 978-80-87071-72-4.

příspěť k objasnění předmětného skutku a to tak, že ve věci vystupují nestranně a usilují o objektivní poznání skutečnosti.

Zásada vyhledávací je úzce spjata s požadavkem na objektivnost dokazování ze strany orgánů činných v trestním řízení, které musí dokazovat stejně pečlivě skutečnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného. V případě soudu je toto pravidlo samozřejmé, ale u policejního orgánu nebo státního zástupce může někdy dojít k převaze vyhledávání důkazů svědčících v neprospěch obviněného. Takový přístup ovšem není možný, jelikož zájmem státu není stíhat trestné činy „za každou cenu“, ale stíhat pouze skutečné pachatele trestných činů a to v souladu s dodržáním všech zásad spravedlivého trestního řízení.

Zásada vyhledávací je plně zachována v přípravném řízení, kdy orgány činné v trestním řízení stejně pečlivě prověřují okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby obviněné. Do jisté míry je ovšem tato zásada prolomena v řízení před soudem, kde jsou zvýrazněny role stran obžaloby a obhajoby, přičemž ale soud není vázán jejich důkazními návrhy a objasňování skutku, jenž je předmětem obžaloby provádí tedy nezávisle na jejich vůli (např. neprovede navrhované důkazy, které jsou pro věc nerozhodné nebo mají řízení jen účelově prodlužovat) ani se nespokojí se zjištěním formální pravdy. V případě, že strany obžaloby a obhajoby neposkytnou soudu dostatek důkazů pro jeho rozhodnutí, je soud povinen tyto důkazy sám vyhledat.

4.5 Zásada zjištění skutkového stavu

„Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.“²⁵

Takto vypadá zásada zjištění skutkového stavu v současnosti. Ve znění před novelou TŘ provedenou zák. č. 152/1995 Sb. bylo povinností orgánů činných v trestním řízení postupovat tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci a při svém rozhodování z něho

²⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). V platném znění, ust. § 2 odst. 5.

vycházet. Ustanovení § 2 odst. 5 TŘ dále pozměnila do současné podoby novela č. 265/2001 Sb.²⁶

„Pokud obviněný nevyužil svého zákonného práva na odepření výpovědi a soud jej náležitě nevyslechl k rozporům v jeho předcházejících výpovědích a pouze se spokojil s tvrzením obviněného, že se k věci nebude vyjadřovat, rezignoval na svou povinnost zakotvenou v § 2 odst. 5 trestního řádu“.²⁷

Postup při vyšetřování upravený § 164/3 TŘ uvádí, že policejní orgán vyhledává a za stanovených podmínek i provádí důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného. Obviněný nesmí být žádným způsobem k výpovědi nebo doznání donucován. Obhajoba obviněného a jím navrhované důkazy, pokud nejsou zcela bezvýznamné, musí být pečlivě přezkoumány.

Podle § 180 odst. 3 TŘ při dokazování v hlavním líčení a ve veřejném zasedání státní zástupce navrhuje provedení důkazů, které nebyly navrženy již v obžalobě a potřeba je provést vznikla v průběhu řízení před soudem; zpravidla provádí se souhlasem nebo na výzvu předsedy senátu důkazy (§ 203, § 215 odst. 2), které podporují obžalobu. Obhájce nebo obviněný, který nemá obhájce, má právo ve stejném rozsahu se souhlasem předsedy senátu provádět důkazy (§ 215 odst. 2) ve prospěch obhajoby. Spočívá-li provedení těchto důkazů některou ze stran ve výsledku svědka nebo znalce, provede jeho zákonné poučení před započítáním výsledku předseda senátu nebo jiný pověřený člen senátu.

Podle § 203 odst. 1 TŘ hlavní líčení řídí a, nestanoví-li zákon jinak, dokazování provádí předseda senátu. Provedením jednotlivého důkazu nebo úkonu může pověřit člena senátu, anebo může jeho provedením uložit státnímu zástupci za podmínek § 180 odst. 3 TŘ. Tím není dotčeno právo státního zástupce, obžalovaného a jeho obhájce žádat o provedení důkazu podle § 215 odst. 2 TŘ.

Podle § 203 odst. 2 TŘ je povinen přitom dbát, aby byla zachována důstojnost a vážnost soudního jednání, aby hlavní líčení nebylo zdržováno výklady, které nemají vztah k projednávané věci, a aby bylo zaměřeno co nejúčinněji k objasnění věci.

Dále dle § 203 odst.3 TŘ, kdo se cítí opatřením předsedy senátu pro řízení hlavního líčení zkrácen, může žádat, aby rozhodl senát. Takovou žádost i rozhodnutí o ní je třeba zaznamenat v protokole.

²⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2004. s. 81, ISBN 80-7201-463-3.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, Brno, spis. zn. 8 TDO 357/2009, ze dne 29. 7. 2009.

Podle § 215 odst. 2 TŘ státní zástupce, obžalovaný a jeho obhájce mohou žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce. Předseda senátu jim vyhoví zejména tehdy, jestliže jde o důkaz prováděný k jejich návrhu nebo jimi opatřený a předložený, není povinen jim vyhovět, jde-li o výslech obviněného, výslech svědka mladšího než patnáct let, nemocného nebo zraněného svědka, anebo jestliže by provedení důkazu některou z uvedených osob nebylo z jiného závažného důvodu vhodné. Jestliže je výslech stejného svědka nebo znalce navrhován jak státním zástupcem, tak i obžalovaným nebo obhájcem, a obě strany žádají o provedení výslechu, rozhodne předseda senátu po vyjádření obou stran o tom, která z nich výslech provede. Provádění výslechu některou z uvedených stran může předseda senátu přerušit jen tehdy, není-li výslech prováděn v souladu se zákonem, na vyslýchaného je vyslýchajícím činěn nátlak nebo je výslech jím veden jiným nevhodným způsobem. Anebo předseda senátu nebo člen senátu považuje za nezbytné položit vyslýchanému otázku, jejíž položení není možno odložit na dobu po provedení takového výslechu nebo jeho části.

4.6 Zásada rychlosti

Zásada rychlosti znamená, že trestní věci musejí být projednávány, co nejrychleji ale musí dojít k řádnému objasnění věci. Týká se všech orgánů činných v trestním řízení a uplatňuje se ve všech stádiích trestního řízení. Je jednou z podmínek práva na spravedlivý proces. Tato zásada je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ a navazuje na článek 38 LZPS, který pro každého stanovuje právo na projednání jeho věci bez zbytečných průtahů.

Zrychlení trestního řízení je potřebné především z důvodu, že protahování trestního řízení může ovlivnit jeho průběh a pokud trestní řízení trvá nepřiměřeně dlouhou dobu, snižuje svou účinnost. Dále negativně ovlivňuje výchovné a preventivní působení trestního řízení a taktéž stěžuje dokazování. Samozřejmě i na tyto problémy poukazuje judikatura (např. Usnesení ze dne 17.3.2009, 6 Tdo 102/2009).

V praxi se například často setkáváme s případy, kdy při výslechu vyslýchaná osoba má tendenci nevědomky nahrazovat určité souvislosti, které během doby zapoměla, svými zážitky a zkušenostmi z jiné doby tak, aby do sebe jednotlivé skutečnosti v celku zapadaly.

Článek 6/1 Úmluvy stanoví, že každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníku anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

Každý, kdo je obviněn z trestního činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má minimální práva:

- být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu,
- mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby,
- obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují,
- vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě,
- mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

Dále článek 14/3c) Paktu uvádí, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mít minimální záruku a to má být souzen bez zbytečného odkladu.

Podle § 157/1 TŘ, Státní zástupce a policejní orgán jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání.

Rovněž § 160/1 TŘ, nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3 nebo § 159b odst. 1. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn

s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2). V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.

Na základě § 71/1 TŘ OČTŘ jsou povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením.

Dále dle § 164/1 TŘ, Policejní orgán postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu (§ 158 odst. 3 a 4, provádí i další úkony podle hlavy čtvrté s výjimkou těch, které je oprávněn provést pouze státní zástupce nebo soudce. Výsledky svědků provádí, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon nebo jde-li o výslech osoby mladší patnácti let, osoby, o jejichž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechně jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Bez těchto podmínek je však možno, jestliže je toho třeba, vyslechnout znalce.

Předseda senátu dle § 203/2 TŘ je povinen přitom dbát, aby byla zachována důstojnost a vážnost soudního jednání, aby hlavní líčení nebylo zdržováno výklady, které nemají vztah k projednávané věci, a aby bylo zaměřeno co nejúčinněji k objasnění věci.

Zadržení obviněného policejním orgánem dle § 75 TŘ, jestliže je tu některý z důvodů vazby (§ 67) a pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě předem opatřit, může policejní orgán obviněného zadržet prozatím sám. Je však povinen provedené zadržení státnímu zástupci bezodkladně ohlásit a předat mu opis protokolu, který sepsal při zadržení, i další materiál, který státní zástupce potřebuje, aby popřípadě mohl podat návrh na vzetí do vazby. Návrh musí být podán tak, aby obviněný mohl být nejpozději do 48 hodin od zadržení odevzdán soudu, jinak musí být propuštěn na svobodu.

Zadržení osoby podezřelé dle § 76/2 TŘ, osobní svobodu osoby, která byla přistihována při trestném činu nebo bezprostředně poté, smí omezit kdokoli, pokud je to

nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Je však povinen tuto osobu předat ihned policejnímu orgánu, příslušníka ozbrojených sil může též předat nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky. Nelze-li takovou osobu ihned předat, je třeba některému z uvedených orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit.

Dále podle § 76/4 TŘ, policejní orgán, který zadržení provedl nebo kterému byla podle odstavce 2 odevzdána osoba přistižena při trestném činu, ji propustí bezodkladně na svobodu v případě, že bude podezření rozptýleno nebo důvody zadržení z jiné příčiny odpadnou. Nepropustí-li zadrženou osobu na svobodu, předá státnímu zástupci protokol o jejím výslechu s vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání další důkazní materiál tak, aby státní zástupce popřípadě mohl podat návrh na vzetí do vazby. Návrh musí policejní orgán podat bez odkladu, aby osoba zadržená podle tohoto zákona mohla být odevzdána soudu nejpozději do 48 hodin od tohoto zadržení, jinak musí být propuštěna na svobodu.

Rozhodnutí o zadržené osobě dle § 77/2 TŘ, soudce je povinen vyslechnout zadrženou osobu (odstavec 1) a do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce rozhodnout o jejím propuštění na svobodu anebo rozhodnout, že ji bere do vazby. O době a místě konání výslechu rozumí bezodkladně vhodným způsobem zvoleného nebo ustanoveného obhájce, pokud je dosažitelný a o jeho účast zadržená osoba požádala, a státní zástupce. Obhájce a státní zástupce se mohou výslechu zúčastnit a klást zadržené osobě otázky, avšak teprve tehdy, až jim k tomu soudce udělí slovo. Překročení doby 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce na vzetí do vazby je vždy důvodem rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu.

Lhůty dle § 159 TŘ, policejní orgán je povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, do dvou měsíců od jejich přijetí, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení, do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu, a do šesti měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.

Dále dle § 167 TŘ, policejní orgán je povinen skončit vyšetřování nejpozději do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, do tří měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu.

Lhůta pro ZPŘ dle § 179b/4 TŘ, ZPŘ musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 3).

4.7 Zásada presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny stanoví, že se na každého hledí jako na nevinného, až do právní moci odsuzujícího rozsudku, neboť nedokázaná vina má stejný význam jako dokázaná nevina.²⁸ Je vyjádřena v čl. 40 odst. 2 LZPS jedná se tedy o ústavní zásadu.

Uvádí ji také v čl. 14 odst. 2 Paktu: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem dokázána jeho vina.“ Trestní řád ji pak formuluje v § 2 odst. 2. Dodržování této zásady požaduje také Úmluva v čl. 6 odst. 2: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

Tato zásada se uplatňuje ve všech fázích trestního řízení s výjimkou vykonávacího řízení, následujícím po pravomocném odsuzujícím rozsudku. Pravomocný odsuzující rozsudek předpoklad nevinny vyvrací. Pravomocný rozsudek zprošťující nebo pravomocné usnesení o zastavení trestního stíhání předpoklad nevinny potvrzuje. Zásada presumpce nevinny je spjata s povinností orgánů činných v trestním řízení být vůči obviněnému nestranný a nezájatý a se zásadou přiměřenosti (zdrženlivosti).

Z této zásady vyplývají dvě důležitá pravidla:

1. „In dubio pro reo“, neboli „v pochybnostech ve prospěch pachatele“. Toto pravidlo znamená, že pokud se v otázce viny obviněného objeví důvodné pochybnosti, musí orgány činné v trestním řízení rozhodnout v jeho prospěch. Takové pochybnosti se ale musí týkat jen otázek skutkových (důkazních), nikoli právních, což znamená, že se takové pochybnosti musí vztahovat na otázky zda obviněný skutečně spáchal předmětný skutek a zda je ve věci dostatek důkazů, aby mohla být vyslovena jeho vina. Tato zásada ovšem neznamená, že by ve prospěch obviněného měla být vykládána každá pochybnost, která se vyskytne. Rozhodnutí ve prospěch obviněného mohou odůvodnit

²⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2002 sp. Zn. 2 US 291/2000.

jen rozumné pochybnosti o vině, tj. takové, které se opírají o určité okolnosti případu a které připouštějí jiné konkrétní vysvětlení případu, a to ve prospěch obviněného. V této zásadě se promítá převažující zájem společnosti na zabránění odsouzení nevinného nad zájmem společnosti na potrestání viníka a to i s vědomím toho, že možný viník nebude potrestán.

2. povinnost orgánů činných v trestním řízení dokazovat vinu. Tato zásada zakládá povinnost pro orgány činné v trestním řízení dokazovat vinu obviněného, má-li dojít k odsouzení. Z této povinnosti poté vyplývá neexistence povinnosti samotného obviněného se usvědčovat jakýmkoliv způsobem nejen vlastní výpovědí. Ústavní soud ve své judikatuře poukázal na existenci ústavně zaručeného práva nebýt donucován k sebeobvinění, tedy předložit proti sobě důkaz pod donucením, tedy uplatnění zásady „Nemo tenetur se ipse accusare“.²⁹ - „Nikdo není povinen sám sebe usvědčit“. Jde o tzv. zásadu zákazu sebeobviňování stanoví, že obviněný nesmí být žádným způsobem přinucován poskytovat důkazy svědčící o jeho vině. Např. Vydání účetnictví, které dokazuje jeho vinu, pokud to odmítne, nesmí mu za to být uložena ani pořádková pokuta. To však nebrání odejmout mu věc důležitou pro trestní řízení proti jeho vůli, např. při domovní prohlídce. Povinnost orgánů činných v trestním řízení dokazovat vinu obviněnému je podmínkou jeho odsouzení. K odsouzení obviněného nepostačuje pouhé nevyvrácení pochybností o jeho vině, ale vina mu musí být zřetelně prokázána. Vychází se zde přitom ze zásady, že nedokázaná vina má stejný význam jako dokázaná nevina.

4.8 Zásada zajištění práva na obhajobu

Dle ust. § 2 odst. 13 TR, musí být ten, proti němuž se trestní řízení vede, v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce, přitom jsou všechny orgány činné v trestním řízení povinny umožnit mu plné uplatnění jeho práv.

„Právelem na obhajobu se rozumí jednak právo hájit se sám, resp. s využitím vlastních možností, právo zvolit si obhájce (tzv. formální obhajoba). Tedy se jedná o možnost hájit se prostřednictvím obhájce a právo požadovat, aby všechny orgány činné v trestním řízení se zabývaly i skutečnostmi svědčícími ve prospěch

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2006 sp. zn. 1 US 671/2005.

obviněného³⁰ Právo hájit se sám (tzv. materiální obhajoba) zahrnuje i rozhodnutí o volbě způsobu obhajoby.

Formální obhajoba:

- v trestním řízení je obhájcem advokát, který se může nechat zastoupit koncipientem pro jednotlivé úkony trestního řízení, s výjimkou řízení před Krajským soudem jako soudem prvního stupně, před Vrchním soudem a také Nejvyšším soudem,
- hlavní účelem je radit se s ním, jakým způsobem bude obhajoba probíhat,
- právo, aby mu byl obhájce ustanoven a dále právo účasti obhájce při procesních úkonech,
- představuje právo osobní obhajoby, tj. hájit se v procesu sám a vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se obviněnému kladou za vinu, a k důkazům o nich.

Dále právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. (§ 33 odst. 1 TŘ)

Trestní řád uvádí, že při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta (§ 158 odst. 4 TŘ). Z článku 37 LZPS vyplývá, že každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány a to od počátku řízení. Je důležité zdůraznit, že právo na advokáta k podání vysvětlení má každý občan avšak nelze si toto právo zaměňovat s povinností policejního orgánu advokáta zabezpečit, což je mylným názorem občanů, kteří chtějí podávat trestní oznámení, nebo jsou předvoláni k výslechu.

To, že policejní orgán nemá povinnost zabezpečit advokáta lze dovodit z usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2009, sp. zn. I ÚS 2646/2008, kde je upozorněno, že v žádném případě nejde o to, že by orgány činné v trestním řízení měly povinnost advokáta zajistit. A dále toto usnesení konstatuje, že orgány činné v trestním řízení nejsou povinny přizpůsobovat režim a průběh řízení představám a požadavkům předvolaného a jeho právního zástupce.

Materiální obhajoba:

³⁰FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008. s. 19, ISBN 978-80-87071-72-4.

- právo hájit se sám prostředky dle vlastního uvážení po dobu průběhu celého trestního řízení,
- právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se obviněnému kladou za vinu a k důkazům, o kterých však obviněný není bohužel povinný vypovídat,
- právo uvádět důkazy a okolnosti sloužící k obhajobě obviněného,
- právo podávat žádosti a činit návrhy,
- právo vyhledat a předložit důkazy a navrhnout jejich provedení, a samostatně je předvést za podmínek stanovených zákonem, právo podávat opravné prostředky.

Nutná obhajoba:

V uvedených případech § 36 TŘ je zcela nutné, aby měl obviněný svého obhájce. Např. o případech, když je obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody, obviněn z trestného činu, za který hrozí trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, je ve vazbě, byl zbaven zcela nebo omezen způsobilosti k právním úkonům. Když si obviněný v takových to případech sám obhájce nezvolí, bude mu ustanoven obhájce z moci úřední, tzv. „ex offo“. Tyto obhájce ustanovuje příslušný soud dle abecedního pořadí advokátů, kteří musejí mít sídlo v obvodu tohoto soudu anebo ve městě, kde příslušný soud sídlí. Ustanovený obhájce může obhajobu odmítnout pouze na důvodnou žádost a jen v případech závažných, které jsou uvedeny v ustanovení § 35 odst. 2, 3 TŘ. Např. případ, kdy je obhájce v řízení i svědkem, poškozeným nebo spoluobviněným.

Obviněný mladiství musí mít obhájce vždy, a to již ve fázi, kdy je v postavení podezřelého.

Na bezplatnou obhajobu má obviněný nárok pouze tehdy, když doloží, že nemá dostatek finančních prostředků, aby uhradil náklady obhajoby. V tomto případě o bezplatné obhajobě rozhodne již v přípravném řízení soudce nebo až v hlavním líčení předseda senátu. Na základě dozorujících státních zastupitelstev musí policejní orgán obviněného výslovně poučit. Obviněný musí být minimálně informován o tom, že se nejedná o bezplatný institut.

V případech, kdy je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, obhájce má právo své oprávnění vykonat proti vůli obviněného.

Práva a povinnosti obhájce v trestním řízení vymezuje trestní řád zejména v ustanoveních § 41: „Obhájce je povinen poskytnout obviněnému potřebnou právní

pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. Obhájce je oprávněn již za přípravného řízení činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky, nahlížet do spisů a zúčastnit se podle ustanovení trestního řádu vyšetřovacích úkonů. S obviněným, který je ve vazbě, je oprávněn mluvit v rozsahu stanoveném v § 33 odst. 1 TŘ.“

Podle § 76/6 TŘ zadržená osoba má právo zvolit si obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zadržení, má též právo požadovat, aby obhájce byl přítomen při jejím výslechu podle odstavce 3, ledaže je obhájce ve lhůtě uvedené v odstavci 4 nedosažitelný. O těchto právech je třeba podezřelého poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.

4.9 Porovnání trestněprávní úpravy základních zásad vyplývajících z trestního řádu s mezinárodní úpravou

Rozlišujeme dva základní typy trestního řízení, které se liší některými zásadami. Pro kontinentální trestní řízení, kam patří naše trestní řízení, jsou příznačné zásada legality a zásada vyhledávací. Kontinentální právo se vyvinulo přirozenou recepcí římského práva, které disponovalo vlastním systémem veřejné spravedlnosti. Pro anglosaské trestní řízení je charakteristická zásada oportunity a zásada kontradiktorního dokazování. Anglosaské právo nečerpá z žádného konkrétního souboru textů, ale z tradice. Jeho počátky lze hledat ve zvykovém právu.

Pramenem českého trestního práva není obyčej, ani správní či soudní rozhodnutí či právo nepsané. Podmínky trestní odpovědnosti musí být stanoveny zákonem. „Ze zásady *nulum crimen sine lege* sripta vyplývá, že pramenem trestního práva může být pouze psané právo obsažené v zákonech, resp. Mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy, které jsou nadřazeny obyčejným zákonům a jsou pramenem práva České republiky“.³¹

V současnosti některé země, např. Itálie, Dánsko, Švédsko přebírají do svého trestního řízení více kontradiktorních rysů. V řadě zemí lze naopak vidět prvek

³¹ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 25, ISBN 978-80-87212-24-0.

oportunity, např. v podobě různých typů dohod mezi státním zástupcem a obžalovaným. V některých zemích, např. v Německu, mají tyto postupy latentní charakter. V ČR byly učiněny zákonodárné kroky po roce 1989, které zásadně modifikují dřívější chápání některých zásad. Některé zásady byly nově formulovány.

Základní zásady trestního řízení lze pokládat za stabilní prvky právního systému, ale i ony podléhají změnám v historickém vývoji. Komparací se zahraničními právními úpravami dojdeme k závěru, že ve světě neexistuje žádný jednotvárný model trestního řízení s jednotnými zásadami. Dokonce mohou v různých zemích platit protikladné zásady, aniž by samy ohrožovaly řádné fungování trestní justice v právním státě. Obecně lze říci, že téhož výsledku lze dosáhnout různými způsoby - různými modely trestního řízení založeným na rozdílných zásadách. Jak bylo uvedeno výše, pro některé země je pro trestní řízení příznačný princip legality, jinde princip oportunity. Vzhledem k tomu, že každá zásada má své přednosti i nevýhody, z téměř každé je nutno připustit určité výjimky, neboť každá má své hranice. Vždy je nutné se zabývat konkrétními skutečnostmi v konkrétním případě, jinak by docházelo ke kolizi s jinými paralelně působícími zásadami.³²

³²MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 159-160, ISBN 978-80-7179-572-8.

5. Shrnutí

Účelem trestního řízení je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů. Podle efektivity výkonu práva lze zcela určitě usuzovat, jak je který stát schopen naplňovat postulát právního státu, jak je shora uvedeno. Není-li právo prosazováno (vynucováno) včas, jeví se protiprávnost jako cesta k vlastnímu prospěchu daleko lákavější.

Policejní orgán musí nejen striktně dodržovat základní zásady trestního řízení, ale také musí rychle reagovat na novou právní úpravu, jako příklad mohu uvést změnu materiálního znaku na nový pojem „společenská škodlivost“. Pojem byl zaveden zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinným od 1. 1. 2010, kde je v § 12 odst. 2 nově vymezena zásada subsidiarity trestní represe. Dřívější materiální pojetí trestného činu vyjádřené v § 3 odst. 1, 2 tr. zákona č. 140/1961 Sb. bylo od 1. 1. 2010 nahrazeno pojetím formálním, vyjádřeným v ust. § 12 odst. 1 tr. zákoníku, který je vyjádřením zásady zákonnosti. Na rozdíl od společenské nebezpečnosti, která byla přímo znakem trestného činu, se v případě subsidiarity trestní represe, respektive společenské škodlivosti, jedná o výkladovou zásadu, uplatňovanou prostřednictvím jednotlivých skutkových podstat.

Tato zásada by se měla uplatňovat již při tvorbě trestně právních předpisů a současně i při jejich aplikaci, a vychází z obecné povahy trestního práva jako „ultima ratio“ – nejzazší řešení, kdy trestně právní ochrana by měla nastupovat jen v případě, kdy již nepostačuje ochrana poskytovaná podle jiných právních předpisů. Konkrétní vyjádření této zásady najdeme v ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku, které stanoví, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, tedy zejména v případech, kdy jiné právní prostředky selhávají, jsou nevhodné nebo nejsou efektivní. Jiným právním předpisem přitom rozumíme zejména předpisy např. z oblasti správního, občanského a obchodního práva.

Společenská škodlivost není v tr. zákoníku záměrně definována, a řešení potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska spodní hranice trestní odpovědnosti je tak ponecháno na další praxi orgánů činných v trestním řízení. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku je společenská škodlivost určována povahou a závažností trestného činu, která se podle § 39 odst. 2 uplatňuje při stanovení druhu trestu a jeho výměry, tedy zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem

provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem. Stejně byla dříve výslovně v ust. § 3 odst. 4 tr. zákona určována i společenská nebezpečnost činu, pojem společenské škodlivosti je však širší, neboť zahrnuje i princip ultima ratio.

V praxi pak jsou úvahy o společenské škodlivosti na místě jen při posuzování trestnosti v případech základních skutkových podstat trestných činů. Na rozdíl od dřívější úpravy (§ 88 odst. 1 tr. zákona č. 140/1961 Sb.) je nelze použít v případech okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. V konkrétním případě pak bude aplikace zásady subsidiarity trestní represe na místě tam, kde to umožňuje konstrukce a formulace té které skutkové podstaty a v případech, které se výrazně vymykají běžně stíhaným činům, tedy při zřejmém excessu z typové závažnosti činu.

Další problémy, se kterými se policejní orgán setkává, mohou uvést situaci při podání vysvětlení, kdy se na něj občan obrací, bohužel ve velké míře s věcmi, které nejsou trestněprávní, občan se totiž na policii obrací se všemi možnými osobními problémy, nehledě na to, že častokrát nespádají do kompetence policejního orgánu. Policisté přesto musí reagovat na dané oznámení, ze kterých ani po prověření nevyplývá trestněprávní odpovědnost konkrétního pachatele, nýbrž jde o věc příslušící pro řízení občanskoprávní, někdy jde o pouhé neshody mezi sousedy, kdy volají policii proto, aby druhému uškodili, což by se nemělo stávat a policie by neměla být zneužívána a volána na stejná místa několikrát denně, nicméně policejní orgán musí na základě zásady ex officio provést úkony. Mám za to, že takoví lidé by měli vždy za takový výjezd zaplatit, neboť svým jednáním znemožní policii, aby se zabývala věcmi, které jsou naléhavé.

ZÁVĚR

Trestní řízení řízení je rozsáhlý proces, tato práce uvádí stručný souhr údajů o trestním řízení a jeho základních zásadách v obecné rovině. Cílem trestního řízení je také upevňování zákonnosti, předcházení a zamezování trestné činnosti, jakož i výchovné působení na občany, práce proto vysvětluje a definuje základní zásady trestního řízení laické veřejnosti. Práce popisuje jednotlivé zásady trestního řízení a poukazuje na jejich praktičnost a nedostatky, kdy toto bylo hlavním cílem práce, který byl v práci naplněn.

Dále je zde stručně poukazováno na vývoj trestního řádu, práva, z historického hlediska. V práci jsou dale jako dílčí cíle objasněny podstaty a význam základních zásad trestního řízení, jsou vysvětleny základní pojmy, kdy bylo nastíneno fungování trestního řízení. Práce se rovněž věnovala principům a základním zásadám trestního práva, na jejichž základě je stavěn trestní proces.

Prostudováním veškerých dostupných informací, při zpracování této práce, jsem dospěla k závěru, že je nezbytné přizpůsobit koncepci našeho trestního práva ke zvýšení účinnosti procesních institutů. Nelze zpochybnit, že tento problém je trnem v oku mnoha odborníků, kteří se tomuto problému věnují blíže.

Z části je v práci řešena problematika trestního řízení z pohledu policejního orgánu i samotného občana je nutné se zabývat novými užitečnými zásadami, které povedou ke zvýšení efektivnosti práva. Ze samotné praxe pak mohu uvést, že je nutné enormně podpořit zásadu rychlosti. Usilovala bych o to, aby již nedocházelo k tak viditelným porušení této zásady, jako je tomu v současnosti, neboť právě tento fakt snižuje mj. i spravedlivý proces. Délka řízení před soudem nesmí mít zbytečné průtahy, ale nesmí se tak stát na úkor zjištění skutkového stavu věci a důkazy musí být náležitě zjištěny a podloženy.

Dle mého názoru je právní úprava v některých případech zpracována velmi problematicky, což činí nemalé problémy policejnímu orgánu, kdy konkrétní zpracovatel musí ještě dále prostudovat další právní normy a rychle vnímat změnu právní úpravy. Jako nedostatek právní úpravy vnímám také to, že nebyl současně s novým trestním zákoníkem přijat zcela nový trestní řád. Nová právní úprava se mi tedy jeví jako nepostradatelná a žádoucí, přičemž je nezbytné, aby zákonodárce pamatoval i na to, že při nové právní úpravě musí dbát na to, aby tato úprava utvořila fungující a efektivní systém, jež splní svůj účel.

Věřím, že trestní řízení, ačkoli vychází z dlouhodobého historického vývoje, se bude neustále vyvíjet a zlepšovat, kdy jednotlivé zásady budou v návaznosti s tím pozměněny k praktickému použití OČTR a celé řízení bude srozumitelné celé veřejnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. AUTORSKÉ KOLEKTIVY VPŠ a SPŠ MV v Praze. *Právo*. Brno: Ministerstvo vnitra odpobr vzdělávání a správy policejního školství, 2009.
2. CÍSAŘOVÁ, D. et al. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2004. 829 s. ISBN 80-7201-463-3.
3. CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. 822 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
4. FENYK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha : Linde, 2010. 2512 s. ISBN 974-80-7201-808-6.
5. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008. 249 s. ISBN 978-80-87071-72-4.
6. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 343 s. ISBN 978-80-7380-023-9.
7. CHMELÍK, J. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009. 279 s. ISBN 978-80-7201-778-2.
8. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, [2009]. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
9. JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní: [po novele trestního řádu účinné od 1.1.2004]*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 621 s. ISBN 80-86432-58-0.
10. JELÍNEK, J. A kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. 774 s. ISBN 80-86861-67-8.

11. JELÍNEK, J. A kol. *Trestní zákon a Trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy souvisící*. 26. vyd. Praha: Linde, 2008. 1135 s. ISBN 978-80-7201-731-7.
12. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd., Praha : Linde, 2007. 496 s. ISBN 978-80-7201-641-9.
13. MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. 1166 s. ISBN 978-80-7179-572-8.
14. NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo hmotné*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2.
15. RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistik*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001. 230 s. ISBN 80-86473-03-1.
16. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009-2010. 3285 s. ISBN 978-80-7400-109-3.
17. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář. I. Díl*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2002. 1205 s. ISBN 80-7179-634-4.

Právní předpisy:

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
2. Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým byla uvozena Listina základních práv a svobod. Usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. po zániku ČSFR vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky.
3. Usnesení předsednictva ČNR Č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.
5. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.

6. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod zvaná též Římská úmluva z roku 1950, publikovaná pod č.206/1992 Sb.
7. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 141/1961 sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
13. Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2003 ze dne 19.8.2003, Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k postupu státního zástupce ve vztahu k záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, ASPI
14. Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8 ze dne 21. září 2009, o trestním řízení
15. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009 ze dne 21.4.2009, o plnění úkolů v trestním řízení
16. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 150/2009 ze dne 5.11.2009, kterým se mění závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení
17. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2010 ze dne 7.10.2010, kterým se mění závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení, ve znění závazného pokynu policejního prezidenta č. 150/2009

Judikatura:

Usnesení Ústavního soudu II. ÚS 797/2002 ze dne 1.4.2004, ASPI

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.3.2009, 6 Tdo 102/2009, ASPI

Elektronické zdroje:

1. Člověk v právu: Právo a terénní sociální práce *Stadia trestního řízení* [online]. 2012 [cit. 2012-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://clovekvpravu.cz/trestni-pravo-aktualizovano-k-112012-452/trestni-pravo-procesni-456/stadia-trestniho-rizeni-758>>.
2. EADVOKACIE: *Nový trestní zákoník* [online]. 2010 [cit. 2012-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://e-advokacie.cz/clanky/novy-zakonik-rekodifikace-trestniho-prava>>.
3. Iuridictum encyklopedie o právu. *Opravný prostředek* [online]. 2011 [cit. 2011-12-21]. Dostupný z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Opravn%C3%BD_prost%C5%99edek>.
4. Iuridictum encyklopedie o právu: *Trestní řízení* [online]. 2011 [cit. 2011-12-22]. Dostupný z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trestn%C3%AD_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD>.
5. KURZYCZ: *Trestní řád* [online]. 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://zakony.kurzy.cz/141-1961-trestni-rad>>.
6. Studenti Metropolitní Univerzity Praha *Základní zásady trestního řízení* [online]. 2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://studentimup.cz/index.php/pravo/trestni-pravo/58-trestni-pravo-hmotne/431-pojem-pedmt-a-ukoly-trestniho-rizeni-a-trestniho-prava-procesniho>>.
7. Trestní řízení: Trestní právo pro laiky. *Hlavní líčení* [online]. 2006 [cit. 2011-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/pravnictina-pro-novinare/hlavni-liceni>>.
8. Trestní řízení: Trestní právo pro laiky *Orgány činné v trestním řízení* [online]. 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/organy-cinne-v-trestnim-rizeni>>.

9. Wikipedie: otevřená encyklopedie. *Orgány činné v trestním řízení* [online]. 2011 [cit. 2011-11-12]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Org%C3%A1ny_%C4%8Dinn%C3%A9_v_trestn%C3%ADm_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD>.

Použité zkratky

LZPS – Listina základních práv a svobod

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

OSPOD - orgán sociálně-právní ochrany dětí, je odbor péče o děti a mládež příslušného pověřeného městského úřadu. Tento orgán má mimo jiné zastupovat zájmy dítěte v řízeních, v nichž se rozhoduje o nezletilých dětech

Pakt- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který byl v roce 1966 uzavřen na půdě OSN, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 120/1976 Sb.

PČR – Policie České republiky

TZk – Trestní zákoník

TŘ – Trestní řád

Úmluva - Na počátku 50. let byla uzavřena Evropská úmluva o lidských právech vytvářející základní právní rámec, který jsou smluvní státy povinny podrobněji naplňovat ve svých právních řádech. Její význam je o to větší, že byly vytvořeny orgány, které zajišťují vynucování závazků z této úmluvy a svou rozhodovací činností konkretizují pojmy v Úmluvě. Jsou také vodítkem pro rozhodování vnitrostátních soudů smluvních stran Úmluvy. Vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb.

Vyhláška MZV č. 120/1976 Sb. - vyhláška č. 120/1976 Sb. ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

ZPŘ – Zkrácené přípravné řízení